

3

ת.ד. 14177
ירושלים 41009

עלון
תנועות
"נאמני
תורה
ועבודה"

תורה
ועבודה

בי"ה, תמוז תשמ"ג

על סדר היום

מה קורה בישיבות תיכוניות?

לישיבה התיכונית, שהיא, בעיקרה, חידוש ארצישראלי בתחום החינוך היהודי, מקום מרכזי בעיצוב דמותו של הבן החי בחברה הדתית-לאומית בישראל.

מוסד חדשני זה התנסס בחברתנו בראשית שנות השישים. כבר בראשית שנות השבעים התברר, שבצד התרומה החיובית של כלל הישיבות התיכוניות יש בחינוך הניתן על-ידי חלק מהרמ"ים בחלק מהישיבות התיכוניות כדי לפגוע בעקרונות היסוד של הציבור הדתי-לאומי.

נראה שהגילוי הציבורי הראשון של בעיה זו היה כרוז בגנות שירות לאומי לבנות בהתנדבות שפורסם בעיתונות בחתימת כמה ראשי ישיבות תיכוניות ורמ"ים (טבת תשל"ב). על שירות לאומי בהתנדבות היתה וישנה הסכמה בין כל חלקי הציבור הדתי-לאומי. הודעתם של ראשי ישיבות ורמ"ים ששירות זה "נאסר באופן חמור ביותר", חשפה את השקפת עולמם של מחנכים אלו, שבידם הופקד חינוכם של אלפי בנים.

כשנשאל הרב מ.צ. נריה על-ידי כתב "הצופה": "נוצר הרושם, שישיבות בני-עקיבא מאוישות עם רמ"ים המייצגים דרך קנאית, שאינה עולה בקנה אחד עם רעיון תו"ע. האין לשלול תופעה זו?" השיב: "נודה על האמת, כי כל ישיבה מישיבותינו כשהיא צריכה לקבל ר"מ היא, ראשית כל, בודקת את מידת הלמדנות שלו, יראת שמים והאם הוא בעל

גישה חינוכית, ואינה חוקרת את השקפותיו הפוליטיות" (ו' טבת, תשל"ב). משום מה מגדיר הרב נריה השקפת עולם כהשקפה פוליטית. בשל אירוע זה תבע עורך "הצופה" מר ש. דניאל ז"ל "בדק בית בישיבות תיכוניות". תביעתו נותרה ללא מענה וללא מעשה.

לפני כשנתיים נתחדש הדיון הציבורי בשאלה זו על-ידי הרב דניאל שילה - אז רבו של מושב נחלים וכיום הרב של קצרין, בוגר ישיבה תיכונית שלמד ב"כרם דיבנה" וב"מרכז הרב" - ואמנון שפירא, אז מזכ"ל בני-עקיבא.

במאמרו "ציונות שבויה" (פורסם ב"הצופה" בכ"ב בכסלו תשמ"ב והופץ על-ידי נאמני תו"ע) קבע הרב שילה בין השאר: "כמעט ללא מוחה מתבצעת כאן אחת ההונאות הגדולות בתולדות החינוך". לפיכך תבע: "הציונות הדתית המאורגנת... חייבת לאזור עוד להגן על ביתה".

בפסח השנה, לאחר שנפגש עם ראש "מדרשיית נועם" שבפרדס-חנה כתב הרב שילה דברים קשים על חינוך לא-ציוני הניתן במוסד זה. (קטעים ממאמרו ראה להלן עמ' 9).

לאחרונה הפך מאבקם של הרב שילה ואמנון שפירא למאבקה של תנועת בני-עקיבא. במושב השני של הועידה הארצית הט"ו של בני-עקיבא שהתכנס בל"ג בעומר השנה נתקבלו מספר החלטות שעניינן: א) הכרה בחומרת המצב החינוכי מבחינה ציונית בישיבות הנקראות ישיבות בני"ע. ב) פעילות לתיקון המעוות. ג) שלילת הזכות לשאת את שם בני"ע מישיבה תיכונית שבה לא יתוקן הטעון תיקון (ראה להלן עמ' 8).

מן הראוי להבהיר, שכבר מזמן יש הפרדה בין תנועת הנוער בני"ע לבין רשת הישיבות התיכוניות הנושאות את שם בני"ע. הישיבות אינן כפופות למוסדות תנועת הנוער והחלטותיהם אינן מחייבות אותן. לפיכך, פירושן של ההחלטות הוא, מאמצי שיכנוע, לחצים או מאבק. מן הסתם, מטעם זה הקציבה הועידה שנתיים לטיפול בעניין.

החלטה זו אינה מתייחסת אל ישיבות תיכוניות שאינן מאוגדות ברשת ישיבות בני"ע.

מקימיה של הישיבה התיכונית החדשה, שחיפתח באפרת אשר בגוש עציון בתשמ"ד, והנהלת ביה"ס התיכון התורני הימלפרב בירושלים, הפותחת

בתשמי"ד מסלול ישיבתי, צריכים להפיק את כל הלקחים מהמתרחש בישיבות תיכוניות ותיקות ולעמוד על המשמר בחוס זה. מן הראוי להדגיש שהדברים אינם אמורים בכל הישיבות התיכוניות ולא בכל הרמ"ים.

מן החינוך אל ההוראה והלימוד. להורים שטברו, שכדאי להסתכן בחינוך אנטי-ציוני, אודותיו דובר לעיל, כדי להקנות לבניהם אהבת תלמוד תורה, כלים ללימוד עצמי בתלמוד וידע ביהדות, צפויה הפתעה בלתי נעימה. בראיון שהתפרסם במוסף לחינוך ולהוראה של "הצופה" (י"ג באייר תשמ"ג) אומר הרב יוסף באגד, ראש ישיבת "נחלים" מאז ייסודה, דברים מפתיעים ומדהימים: "טרם הצלחנו לחבב את לימוד הגמרא על תלמידינו, זאת מאחר שחיקינו את שיטת הלימוד הליטאית ללימוד הגמרא... למרות שמרבית תלמידינו לא מצאו עניין בשיטת הלימוד שהונהגה... מנסיוני ראיתי מציאות לפיה בחורים שלמדו שש שנים בישיבה תיכונית (כולל חטיבת ביניים) אינם יודעים ללמוד דף גמרא, מלבד אותה כמות דפים שלמדו במשך השנים ושאת רובם שכחו לחלוטין. בורות מדהימה ברוב הנושאים התלמודיים וביהדות".

עדות חד-משמעית זו אינה צריכה פרשנות!

מוצרי תעשייה נושאים עליהם פרוט מדויק של מרכיביהם. כל הקונה יודע מה הוא קונה. בשדה חינוך וההוראה, לעומת זאת, קונים "חחול בשק". לא תהא כוהנת כפונדקית?

אנו קוראים לשר החינוך:

- א. להקים ועדת מומחים אובייקטיבית שתבדוק את העשייה החינוכית והלימודית בישיבות התיכוניות.
- ב. לחזק את בתי-הספר העל-יסודיים הדתיים הקיימים ולהקים חדשים, כדי לשנות את המצב הנוכחי בו נאלצים הורים לחנך את בניהם במוסד שאינו לרוחם בשל העדר אלטרנטיבה.
- ג. לחייב כל בית-ספר להציג "תעודת זהות" בה יוגדרו יעדיו החינוכיים והשקפת עולמו של ציבור המורים. "תעודת זהות" זו תאפשר להורים ולתלמידים לבחור במוסד חינוכי הרצוי להם.

גם ההורים אינם פטורים ממעשים: (א) מאבק בחוץ הישיבות התיכוניות ברוח דברי הרב שילה: "הישיבות מעוניינות בבניהן לפחות באותה מידה

שהם מעוניינים בישיבות, ודבר זה מאפשר ומחייב העמדת תנאים".
(ב) חינוך הבנים במוסדות חינוך על-יסודיים לא ישיבתיים, המחנכים בהצלחה את מרבית הבנות. חיזוק הקיימים - קודם כל על-ידי שליחת בניהם אליהם - ופעילות להקמת חדשים ברוח השקפתם החינוכית-דתית.

עיון ודיון

מיכאל רוזנק / האם קיים יהודי דתי ציוני מודרני?
(קטעים ממאמר שהופיע ב'כיוונים', גליון מס' 14, חורף תשמ"ב, פברואר 1982)

מן המוסכמות היא, שהמודרניות, הן במישור הפילוסופי והן במישור ההיסטורי, היוותה איום על היהדות המסורתית. ואין להתפלא על כך כי אותם היהודים שלאחר תקופת ההשכלה, ובעקבות האמנציפציה, שהיו עקביים ולוגיים לחלוטין, חשבו שבתנאים חדשים אלה הם חייבים לבחור בין היהדות לבין המודרניות, (כלומר, באחת מן האידיאולוגיות של ההתבוללות). אך באותה מידה נכון גם, שלגבי רוב היהודים כיום, הקיום היהודי מובטח ומתאפשר הודות לאנשים "בלתי עקביים", אשר טענו וממשיכים לטעון, כי ניתן למצוא דרך להיות הן יהודי והן מודרני. אנשים אלה מוכנים להודות, שחיים יהודיים שהינם מודרניים במודע, מעוררים, באופן תיאורטי, יותר בעיות מאשר התבוללות או דחיה קנאית של החיים והמחשבה בני-זמננו. אך לגביהם האלטרנאטיבות העקביות נראות או כבגידה בחוויה ההיסטורית-קיומית או כעיוורון ביחס למציאות הנוכחית הטובת אותם.

משום כך, מנסים רוב היהודים להיות הן מודרניים והן יהודיים; חייהם ותפיסת עולמם מעוצבים במידה רבה על-ידי עובדת היותם יהודים, ועל-ידי יחס חיובי לעולם הרחב הטובב אותם.

...לגבי הציוני הדתי שעמד על-כך שחיו יתנהלו בהתאם למסורת היהודית, התובעת (באמצעות ההלכה) תביעות נורמטיביות ומספקת לו עולם של משמעות (באמצעות אמונתו היהודית), ציונותו היתה, לפחות בחלקה,

אישור למודרניות שלו. היא חשפה אותו, בעולם האורתודוכסי, להאשמות כגון קיום יחסי ידידות עם כופרים, זילזול בתלמידי חכמים ואהדה לחדשנות דתית. מן "הימין" טענו נגדו שהעברית, כשפת דיבור יומיומית, הינה ביטוי למרד מודרני-חילוני; הזהירו אותו, שהציונות היא תנועה אנטי-מסורתית, הנותנת הכשר לחטאים ומאירה פנים לחוטאים - כל עוד הם מדברים עברית ומתיישבים בארץ-ישראל. הציוני הדתי נאלץ להגן על ציוניותו - כהתמודדות הכרחית עם המודרניות, למרות שציונות זו, במוקדם או במאוחר, חושפת אותו לתפיסות מודרניות של חברה וחינוך, של מדע ומחקר ומביאה אותו במגע שיגרתי עם יהודים שאינם מגדירים את יהדותם על-ידי קיום תורה ומצוות.

לגבי אלה שהאמינו, שהיהודי בן-זמננו חייב להיות הן יהודי והן מודרני, ויחד עם זאת קיבלו את העיקרון כי היהדות אינה רק גורל אקזיסטנציאלי, העדפה תרבותית או זהות אתנית, אלא אמת מחייבת, היתה השתייכות לעולם מודרני וציוני העזה גדולה. אצל יהודים דתיים אלה עורר אופייה המשחנה בהתמדה של החברה המודרנית את השאלה, אם יש לאל ידה של התורה שבעל-פה לתפקד באופן דינאמי כקדמא דנא, בצורה שתאפשר מיפגש דתי ורלבאנטי עם עובדות חדשות ועם דרכי חקירה חדשים. התמורות המתמידות בתחום התיאוריות, השיטות והידע המדעיים, העלו את הבעיה איך לחנך יהודים נאמנים ושלמים, שזהותם היהודית היא חד-משמעית ואיתנה, ואשר בכל זאת אינם עויינים כל צורה של ידע וחיפוש ידע - ואינם רואים בהם לא ביטול תורה ולא כניסה מסוכנת לתחומה של הסיטרא אחרא. בניינה של מדינה יהודית ריבונית עורר את השאלה האם יכול היהודי הדתי לפתח, במסגרת המסורת, תפיסה פלוראליסטית של ציבוריות יהודית, מבלי שהדבר יביא לרלטיביזם או יעודד חוסר אמונה. השאלה היתה: היוכל היהודי הדתי למצוא משמעות אמיתית בתחייה הלאומית ובתפקידה, תוך שמירה - בהשקפה ובאורח חיים - על ההנחה כי מהותו של עם-ישראל הינה כרוכה בברית בין העם ואלוהיו. מה היתה השקפת עולמו של היהודי, שרצה לחיות בתוך המסורת ההיסטורית של אמונה ואורח חיים יהודיים, ובכל-זאת לא הסכים להפנות עורף לתנועה הלאומית המודרנית של עמו, או למציאות המודרנית בכללותה? ראשית, הוא ראה קשר בין הציונות לבין ההשגחה העליונה אשר בחרה

בה לקיום ההמשכיות ההיסטורית של העם היהודי. יחד עם זאת, הוא היה מודע לכך, שהציונות בהיותה גם מרד וגם המשך, אכן מהווה בעיה לגבי המשכיות זו. הוא הבין כי הציונות דורשת זיקות וכיוונים חדשים בשלושה תחומים, שלכולם יש השלכות על החיים הדתיים. החבר הדתי בתנועה הציונית היה שותף לדעת חבריו ש-(1) שוב אין לקבל, מבחינה יהודית, את חיי הקהילה בגלות כשווי-ערך לחיים בארץ-ישראל, על-אף העובדה שהחברה בארץ-ישראל מורכבת מיהודים דתיים ולא-דתיים כאחד; (2) שכל היהודים, הן הדתיים והן הלא-דתיים, אחראים לבניית חברה חדשה; (3) שהחיים הלאומיים החדשים עתידים להשפיע בצורה כל שהיא על הדרך שבה היהודים יתייחסו אל מסורתם, ויחיו אותה.

פירושו של דבר היה, א) שאף חיי הקהילה היפים ביותר בגולה ייחשבו כפגומים מבחינת רוחנית, ב) שהיהודים הדתיים לא יסתגרו בארץ-ישראל בגיטו, שיתבטא בין היתר בשיחרור ממילוי חובות שונות, (כגון - שיחרור מוחלט או חלקי משירות בכוחות הביטחון) או בתחושת שליחות המביאה איתה תביעות כלפי החברה הרחבה (כגון - היוחס המרכיב ה"רוחני" והלמדני של החברה). ולבסוף, ג) פירושו של דבר היה שעל היהודי הדתי לוותר על הגבלת השימוש בלשון הקודש לעניינים שבקדושה (כגון התפילה והלמידה), ממש כשם שהיהודי הלא-דתי חייב היה לוותר על חלק מנכסיו והרגליו התרבותיים, כאשר התחיל לדבר בשפה העברית.

שנית, שלל יהודי זה את הדעה שיש ניגוד עקרוני בין האמונה וההלכה, לבין המחקר המדעי בכל תחום שהוא. הוא האמין כי אמת דתית זקוקה להגנה רק מפני השקר אך אין היא זקוקה לבידוד מכל אמת שהיא.

...ושלישית, היהודי הדתי המודרני חיפש את יחס הגומלין בין נורמות הילכתיות לבין רגישות רוחנית כפי שהיא מתעוררת במצבים ממשיים. לדוגמא, למרות שהוא הסכים כי היהדות ההילכתית אכן גורסת שישנם הבדלים משמעותיים בין נשים לגברים, האמורים לבוא לידי ביטוי בחיים הדתיים, סירב להשלים עם הדעה כי מנהגים יהודיים מסורתיים, שביטאו בבהירות השקפה על נחיתותה של האשה הינם מהותיים ליהדות, (אם כי השקפה ומנהגים אלה משקפים נכונה את הנורמות החברתיות בתקופות מסוימות בהיסטוריה היהודית). הוא הכיר במרכזיותה של הסמכות ההילכתית בחיים היהודיים, אך ידע מספיק על היסטוריה וסוציולוגיה -

ועל יהדות - כדי לעמוד על-כך שהיחס אל הסמכות הרבנית מעולם לא היה טוטליטארי או מאגי, אלא היה פועל יוצא מכוחן של הקהילות שקיבלו על עצמן משמעת של סמכות, שהן עצמן היו שותפות ביצירתה ובעיצובה. לפיכך, היה מקובל עליו כי משבר הסמכות הינו למעשה כרוך במשבר החיים הקהילתיים. הציוני הדתי המודרני לא נשמע באופן אוטומאטי לרבנים - יתר על כן, לעיתים הוא התנגד בפירוש להצהרותיהם (אחרת לא היה יכול להידבק בציוניותו) - אך אי-הציות לא נחשב בעיניו למעלה. הוא קיווה לבנות מסגרות קהילתיות יציבות שיוכלו להוליד סמכות אמיתית - ולתמוך בה.

ולבסוף, הציוני הדתי המודרני ניסה לתרגם את תפיסת עולמו לתיאוריות ולמעשים חינוכיים. השקפותיו על המדע ועל המחקר הביאו אותו לקבל בברכה לימודי חול לצד לימודי קודש, מתוך רצון לגדל אדם יהודי שלם, המעורב בעולם הסובב אותו. על-אף מחויבותו לגורל היהודי, הוא התייחס בכובד ראש ללימודי הספרות הכללית, על-מנת להכיר אותה ולהגות בה. הוא עמד על-כך שישתמשו בעברית בלימודי החול כמו בלימודי הקודש; הוא רצה להרכיב תוכנית לימודים של מחשבת-ישראל שתשקף גם את המיפגש בין המחשבה היהודית והלא-יהודית.

...העניין שגילו בזמנם הציונים הדתיים בצדק חברתי, ואפילו בסוציאליזם (כגון בתנועת "הפועל-המזרחי", עליה השלום) נחשב רק קוריוז היסטורי. החינוך של הצעיר היהודי הדתי בארץ-ישראל זהיום, עוסק בעניינים כאילו יותר "דתיים": האם מותר לבנות לשיר בקול רם בבית-הכנסת, האם מותר ללמוד באוניברסיטה (מקצועות היהדות חשודים במיוחד), האם לדמוקראטיה יש משמעות כלשהי ל"יהודים תורניים", ושמה בכל זאת התפילה בהברה אשכנזית "כשרה" יותר. - - -

אלה המאמינים שהיהודי הדתי חייב לחיות בעולם הזה, ולא לידו, יש להם סיבה למורת-רוח ועצבות, לא מפני שהם שייכים כיום למיעוט קטן יותר ביהדות הדתית מאשר בעבר, אלא מפני שהנטייה הנוכחית תחליש ותקטין, בסופו של דבר, את היהדות הדתית כולה. זאת נוכל להדגים בקלות במישור ה"אופראטיבי" ביותר, במישור החינוכי.

זינת ההקצנה הדתית

על הישיבות התיכוניות בוועידת בני-עקיבא

להלן ההחלטות העיקריות בעניין ישיבות תיכוניות הנושאות את שם בני-עקיבא, שהתקבלו במושב השני של ועידת בני-עקיבא, שהתקיים בל"ג בעומר השנה:

"הוועידה רואה משימה ראשונה, בהענקת חינוך וידע תורניים לכלל חניכיה, בדרך שתרחיב ותעמיק את הבסיס התורני של השקפת התנועה.

הוועידה רואה ערך ראשוני בהעמדת תלמידי חכמים בעלי השקפה תורנית-ציונית מבוססת, המוצאת את ביטויה המעשי בדרך תורה ועבודה.

הוועידה רואה כבעבר, בחינוך הישיבתי, מכשיר ראשון במעלה להשגת מטרות אלו.

מתוך כך רואה הוועידה בחומרה רבה, את מציאותם של רמ"ים בישיבות בני"ע שאינם מחנכים ברוח הציונות הדתית, ומביעה דאגה עמוקה מכך שחברי בני"ע לומדים בישיבות בהן מחנכים רמ"ים בעלי השקפה השוללת את הציונות הדתית, או מתעלמת ממנה, ומכוונים את תלמידיהם להמשך לימודים בישיבות בעלות השקפה השוללת את הציונות הדתית.

הוועידה פונה לראשי הישיבות לכוון את הלומדים בישיבות אלו להמשך לימודים בישיבות בעלות השקפת עולם ציונית דתית.

הוועידה קוראת למרכז ישיבות בני"ע להקפיד על כך שבישיבותינו יחנכו רמ"ים בעלי השקפה תורנית ציונית.

הוועידה מטילה על ההנהלה הארצית, בשיתוף עם מרכז ישיבות בני"ע, ליישם את העקרונות הנ"ל בכל המוסדות.

במקרה וחלק מהמוסדות לא יטו שכס לביצוע ההמלצות, תכין ההנהלה הארצית רשימת "ישיבות תנועת בני עקיבא" ותכליל ברשימה זו את הישיבות הנאמנות לרוח התנועה ותכוון את חניכיה להמשך לימודיהם רק בישיבות אלו.

אנו תובעים מההנהלה הארצית לדאוג לביצוע החלטה זו תוך שנתיים."

על חינוך לא-ציוני ב"מדרשיית נועם" בפרדס-חנה

- קטעים מתוך מאמר שפירסם הרב דניאל שילה -

... רוב רובם של תלמידי המדרשיה בא מקרב ציבור בעל השקפה ציונית-דתית, ברוח המזרחי, ממנו היא שואבת את כוחה הציבורי והפיננסי. יש לכן חובה וזכות לציבור זה, לדעת עד כמה מגמותיה הסופיות של מדרשיית נועם תואמות את דרכו ואת השקפותיו.

... המחנכים במדרשיה, והרב יגל בראשם, רואים את פסגת הצלחתם בהפניית תלמידיהם לשיבות הליטאיות המובהקות, למרות שבהן מתוארת הציונות הדתית כהשקפה פסולה, לא תורנית, חיקוי נלעג לציונות החילונית, ועבודת ה' בשיתוף עם דברים אחרים. מי שהגיע ממדרשיית נועם לשיבת הסדר, עשה זאת שלא על דעת רבותיו שם ושלא כהכוונתם.

... ידוע, לא ממקור אחד ולא משניים, שקיים מאבק במדרשיה על אמירת התפילה לשלום המדינה, והרב יגל עצמו מסתייג מאמירתה. אף לא שמענו דבר על חגיגת יום העצמאות במדרשיה, שכן אילו היתה מתקיימת היה הדבר מגיע לעיתונות ככל אירוע הקורה שם.

אם ניחן להבין את אנשי המוסד עצמו, ואת שקידתם לפרסם את מפעלם תוך העלמת "הצד השחור של הירח", הנה קשה להבין את הצטרפות חוגי היהדות הדתית לאומית - ראשיה, שריה, סגני שריה, מנכ"ליה, יועציה והמוניה - למחול המשחקים הזה. אמנם אי אפשר שלא להעריך את מסירותו של הרב יגל לתלמידיו, ובעקבות זאת את הכרת הטובה שלהם. נעים גם להיות חבר במועדון גדול וותיק של בוגרי מוסד מפורסם שהרבה "מי ומי" חברים בו. אולם, מה ההיתר להשתתף במבצע זה של העלמת האמת מן הציבור הדתי לאומי? השתתפותם של עסקני מזרחי רבים בגיבוי הציבורי הניתן למדרשיה, מעורר את הרושם שהמזרחי היא תנועה בפירוק מרצון, או שהשלימו עם הרעיון שהאגודה תישא את דגל התורה, ואילו המזרחי יסתפק בהקמת אינטליגנציה דתית. האם אין חובה להביא לידיעת ההורים, שכל שבנם הוא יותר שקדן יותר מוכשר ויותר בעל נפש, כך מנסים יותר להכין לו עתיד אגודאי מזהיר? הפרסומת מציגה את המדרשיה כמוסד מונהג על-ידי גופים ציבוריים רחבים, שאנשי ציבור נכבדים חברים בהם. הייתי רוצה לשאול את חברי מועצת המנהלים, את חוגי הידידים וועדי ההורים, אם אי פעם דנו בשאלה המוצגת כאן.

(המאמר פורסם ב"הצופה" בעשי"ק חול המועד פסח תשמ"ג)

סנגור שנעשה קטגור

- קטעים מתוך מאמר חגובה על מאמרו של הרב ד. שילה -
יהודה יהושע גליק (תלמיד כיתה י"ב ב"מדרשיית נועם")

...אחד מסודותיה ומיסודותיה של המדרשיה הוא בזה שהיא מקנה לתלמידיה את האפשרות לחשוב. זה לא הוגן לקחת בחור, לעשות ממנו מכונה, להכניס לראשו נתונים ולתכנת אותו ששיטת הציונות היא הדרך הנכונה. זו שיטת אילוף מעולה אך זה בוודאי לא חינוך.

מדרשיית נועם פותחת דלת לכל אשר יזבנו ליבו, וכל תלמיד בוחר לו את דרכו על-פי מחשבתו הוא. ישיבה תיכונית שסוגרת דלתותיה ואינה נותנת אישור כניסה לרבנים מישיבות אגודאיות מרמה את תלמידיה!

...האם יש הגיון לא לאפשר לתלמידים ללכת לשבוע ישיבה לישיבה ליטאית? האם מה שנלמד שם אינו תורה? האם זו דרכה של תורת ישראל?

...הרב יוגל אינו מדבר אף פעם בפני מחזור שלם או כיתה שלמה ומנסה לשכנעם ללכת לישיבות אגודאיות. ברם, כשהרב יוגל רואה שיש תלמיד שיש לו כישרון ללמוד תורה וחבל שכישרון זה יבוזבז, הוא ניגש לאותו תלמיד ואומר לו: "אולי תלך שנה או שנתיים לישיבה רצינית ואחר-כך תעבור לישיבת הסדר".

...אכן תופעה שקיימת בהרבה ישיבות בני עקיבא אינה קיימת במדרשיה. זו תופעת ה"עדריות". בזוגי המדרשיה מתפזרים בין כל סוגי הישיבות.

...צודק כותב המאמר שרוב רובם של הרמ"ם במדרשיה שייכים למחנה האגודאי. ---

(פורסם ב"הצופה", ו' באייר תשמ"ג).

דמי חבר ותרומות

דמי חבר לתשמ"ב הם 200 שקלים. לתלמידי תיכון, סטודנטים תלמידי ישיבות הסדר 50 שקלים. חברים שטרם שילמו מחבקשים לעשות זאת בהקדם.
תרומות בנוסף לדמי חבר מתקבלות בשמחה.

מן המקור

המקורות המובאים להלן עוסקים בשאלת הזדקקותו של אדם מישראל לרב בשאלות איסור והיתר.

מקורות אלו מצביעים על כך (א) שהחובה לשאול רב קיימת רק כשלאדם יש ספק לגבי ההלכה. (ב) רשאי אדם לשאול רבנים שונים שאלות של איסור והיתר ואין הוא חייב לפנות תמיד אל רב אחד. עניין זה נכון גם כששואל שני רבנים שונים על אותו עניין ובלבד שיאמר לרב השני שכבר פנה בעניין זה לרב אחר וכבר פסק אותו רב.

1. מסכת אבות, פרק א' משנה ט"ז
ר"ג אומר: עשה לך רב והסתלק מן הספק.
2. רבי עובדיה מברטנורה
אם בא דין לפניך ונסתפקת בו, עשה לך רב והסתלק מן הספק.
3. תפארת ישראל
בכל ספק שיקרה לך בתורה - עשה לך רב, אפילו לקטן ממך להתייעץ עמו למען תסתלק מהספק.
4. הרמ"א, יורה דעה רמ"ב, הלכות כבוד רב ותלמיד חכם, ל"א
חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר משיקול הדעת אבל אם יש לו קבלה שטעה או שטעה בדבר משנה יוכל להתיר. ואפילו אם טעה בשיקול הדעת יכול לישא וליתן עם המורה עד שיחזור בו. ולכן אין איסור לשאול לשני ובלבד שיודיע אותו שכבר הורה הראשון לאסור.
5. שפתי כהן, בסעיף הנ"ל
וכ"כ ר' ירוחם, נתיב ב' ח"ה, דכל זה מיירי בששניהם שווים. דאם האחד גדול מחברו בחכמה יכול להתיר מה שאסר חבירו אפילו במידי דתליא בסברא.
6. ירושלמי דמאי, פ"ו ה"א
רבי סימון היו לו שדות בהר המלך שאל לרבי יוחנן אמר לו: הבירן ואל תשכירם לגוי. שאל לרבי יהושע בן לוי ושרא ליה.

7. בבלי, חגיגה, ט"ו ע"ב

והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן... אם דומה הרב למלאך
ה' צבאות - יבקשו תורה מפיהו, ואם לאו - אל יבקשו תורה מפיהו.

8. הרמב"ם, משנה תורה, הלכות תלמוד תורה, פרק ד' הלכה א'

וכן הרב שאינו הולך בדרך טובה, אע"פ שחכם גדול הוא וכל העם
צריכין לו, אין מתלמדין ממנו עד שובו למוטב, שנאמר: "כי שפתי
כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא".
אמרו חכמים: אם הרב דומה למלאך ה' צבאות - תורה יבקשו מפיהו,
אם לאו - אל יבקשו תורה מפיהו.

"ישיבת הסדר" קיבוצית

מזכירות הקיבוץ הדתי קיימה דיון באשר להצעה לכלול במסגרת
ישיבת הקיבוץ הדתי מסלול של "הסדר מיוחד".

הנושא נדון ואושר על-ידי ועדת-הישיבה, המוסד התנועתי העומד
בראש הישיבה ולאחר מכן אושר גם על-ידי המזכירות הפעילה.

המועצה - לאחר דיון ממושך, החליטה כי "בראותנו בשירות
מלא בצה"ל, ערך לאומי-ביטחוני, אין הקבה"ד רואה אפשרות כי
בניו ישרתו במסגרת ה"הסדר" הקיים בצה"ל.

הקבה"ד יאפשר לבניו, המעוניינים בכך, לשרת במסגרת הסדר-
מיוחד, בתנאי שמשך השירות בפועל (בהסדר זה) יהיה זהה למשך
שירות החובה בצה"ל".

המסגרת תכלול 36 חודשי שירות צבאי בפועל ושנה ומעלה של
לימדו תורה - סה"כ מסלול שימשך כארבע וחצי שנים.

הנהלת הישיבה שוקדת על הכנת תוכנית לימודית-חינוכית, אשר
תתאים לצעירים אלה.

הקבה"ד פנה בימים אלה לכל המוסדות הממלכתיים המטפלים
בנושא, וביקש שיאפשרו לו קיום מסגרת חינוכית-חברתית ההולמת
את דרכו התנועתית-רעיונית, בתוך כותלי ישיבת הקבה"ד.

ת.ד. 14177

לא בשוליים

- קטעים ממכתבים שקיבלנו -

כותב תלמיד ישיבת-הסדר:

לפני כשבוע קיבלתי מכם מספר חוברות עם מאמרים מעניינים. קראתי חוברות אלו בעיון ואני חש כי בחלק גדול מהרעיונות המופיעים בהם, הצדק עמכם. אני מעוניין להמשיך ולשמור עמכם על קשר... אני ממציא לכם כתובות של כמה מחברי המעוניינים לקבל מכם חומר.

חברים ממרכז-שפירא כותבים:

ישר-כוח על פירסום החוברת היפה "היחס ללימודי חול ביהדות" וכן על פעולות אחרות, שאנחנו מזדהים איתן. נראה לנו, שהיה מקום לתח את הדעת בתנועה - בכובד ראש - להעמקת התודעה לחינוך למצוות, לצניעות ולדביקות דתית, במובנן המלא והעמוק כאחד.

גם רחובות מבקשת הרחבה:

קיבלתי את עלון תורה-ועבודה, והנני מברככם בברכת חזקו ואמצו... הייתי רוצה שהעלון ירחיב את העיון והוויכוח בנושאים נוספים כגון, השאלות החברתיות של המדינה (מיזוג-גלויות, האלימות, הפער-החברתי, יחסינו למיעוטים וכדומה) על-מנת לקבוע עמדה סגולית של דרך תורה ועבודה כלפי השאלות האלו. לא היה מזיק לפרסם גם קטעים מתוך כתבי אבות הרעיון כגון: שח"ל.

בעיות חינוך בקרית מוצקין:

בקרית מוצקין נמצא ציבור דתי לאומי, המתחבט בעיות שאנשי תורה-ועבודה, מתחבטים בהן. הדבר בא לידי ביטוי בנסיון להקמת בית-ספר "נועם" בקרית מוצקין לפני כשנה, נסיון שנכשל. כמו כן היו נסיונות, ועדיין ישנם כאלה, לגרום להפרדה בין בניס לבנות בבית-הספר "מצפה", למרות התנגדות רוב ההורים. בציבור יש התעניינות בפירסומי נאמני תו"ע, ועדיין חסר לרבים הבסיס ההלכתי והעקרוני בנושאים אלו.

פרופ' מבר-אילן מקווה ומעודד:

אני נהנה מאוד מהחברות החשובות שאתם מוציאים. רבים, דומני, חייבים לכם תודה על המאמצים שאתם משקיעים במלאכת תנועת נאמני תו"ע. אמנם אין אני אופטימי לגבי העניין כיום, אך לא עלינו מוטל לגמור המלאכה. חשוב לפחות שקול יהדות תמימה ואמיתית יישמע. אולי פעם יחזור ציבורנו לשפיות-דעת.

תו"ע ונאמני תו"ע ברוסיה:

בודאי יעניין אתכם לדעת, ששלחתי כבר כמה חוברות מהוצאתכם לרוסיה (לעיר גורקי, שם חי יהודי בעל תשובה, שאני מתכתבת עמו). הוא קיבל כבר שתי חוברות (שאני שולחת מקופלות בתוך מעטפות, ללא העטיפה החיצונית) - והשלישית בדרך. בשיחה טלפונית, הוא אמר לי ש"זה בדיוק מה שצריך פה", וביקש לשלוח עוד! יש לי גם שאר החוברות, ואשלח עוד. (אנסה לשלוח גם ליעדים אחרים).

אחד מראשוני הפועל המזרחי כותב:

לצערי הרב, מראה התנועה, ששם המזרחי והפועל המזרחי נקראים עליה, סימני התפוררות... לאדם שכבר הגיע לזקנה ונתן מצעירותו את מיטב כוחותיו לתנועה, גורם המצב כאב רב. בכס אני רואה את אחד הכוחות הבריאים והטובים, שבהחלדס יחד יכולים, אולי, לעצור את מלאכי המשחית במלאכת ההריסה שלהם... לכו בדרככם והלוואי שתצליחו להחזיר עטרה ליושנה, ואני מוכן תמיד לעזור בכל מה שיש בידי זקן כמוני לעשות או לתרום.

חברות במועצה הארצית

על-פי החלטת הכינוס הארצי רשאית המועצה לצרף אליה חברים חדשים. המועצה מתכנסת פעמים מספר בשנה ומנחה את המזכירות הארצית. חברים המוכנים להצטרף אל המועצה מתבקשים להודיענו בכתב.

על חינוך מעורב בשומרון

- קטעים ממאמר של תושבת "שילה" -

...לא נראה לי כנכון להפריד בין בנים לבנות - לילדינו יש את עצמם בלבד וחברתם צריכה לפעול יחדיו - כך תיווצר חברה צעירה ובריאה על בסיס הלכתי תוך שיתוף פעולה בין 2 המינים. כאמור - בהכוונה ובביקורת שלנו.

דרך חיי החברה הקטנה הזו ילמדו על מציאות חיי החברה המורחבת ויוכלו לצאת ולפגוש את העולם המחכה להם בחוץ - תוך חוזק ויכולת התמודדות - וזוהי מתנה שאנו יכולים להציע לילדינו - כי חיי חברה כאלה יקנו להם את הכלים הנכונים להתמודדות עם המציאות כפי שהיא ויכינו אותם לחיים בשלים יותר.

...נקודה נוספת למחשבה, והרבה מחשבה: החברה מורכבת מגברים ונשים ויש הלכות שונות ביחסים הצריכים לשרור ביניהם. באיזו צורה היינו רוצים להעביר לילדינו מסר זה? האם במסגרות נוקשות וסגורות שבהן הבנים זה עולם נפרד והבנות הן עולם אחר ובבוא היום ייפגשו כפי שזה נעשה בקהילות מסוימות? האם עלינו להתעלם מהבעיות או שיש צורך ללמד אותם להתמודד עם מציאות שני המינים ולכוונם להיות ביחד על-פי ההלכה, המותר והאסור? אל נשכח שבין אם נרצה ובין אם לא, הילד חשוף לכלי התקשורת: רדיו, עיתונים וטלוויזיה ועלינו להתמודד עם הבעיות הנובעות מכך.

שילה רבקה בר-אשר

דפי-שילה

(מתוך: "נקודה" - ביטאון הישובים היהודיים ביהודה, שומרון וחבל עזה, מס' 55)

מהנעשה בתנועה

הכינוס הארצי השנתי השני של נאמני תו"ע

ביום ראשון י"ס סיוון תשמ"ג התקיים בירושלים הכינוס הארצי השני של נאמני תורה ועבודה. בכינוס השתתפו חברות וחברים מהעיר מהמושב ומהקיבוץ אשר באו מכל חלקי הארץ.

הכנס נפתח בדברי תורה מפי חבר המועצה הארצית הרב שמואל דוד. הישיבה הראשונה הוקדשה לדיון רעיוני בנושא "משנת תורה ועבודה והמשבר החברתי-לאומי". הרצאת הפתיחה הושמעה על-ידי חברנו הרב מיכאל צבי נהוראי. הדיון הונחה על-ידי די"ר אביעזר וויס.

הרב נהוראי עמד על גלגולו של רעיון תו"ע תוך עימות עם התפיסה החרדית הרואה בציונות תנועה העוקרת עיקרי הדת והאמונה. המרצה הצביע על כך, שהרב ריינס לא קשר בין התנועה הציונית ובין רעיון הגאולה.

הוגי רעיון תו"ע, הרב ישעיה שפירא ושמואל חיים לנדוי, סברו כי תנועת תו"ע היא מהפכה ואינה המשך שצמח באופן טבעי מתוך החיים היהודיים בגולה. הדגש הוסט מישוב ארץ-ישראל כדי לקיים מצוות ישוב הארץ לישוב ארץ-ישראל כדי לבנות בה חברה יהודית חדשה.

מכיון שראשוני תו"ע לא גיבשו "שולחן ערוך" המפרט את דרכי הגשמת הרעיון, חדרה למחננו רוח של נסיגה ממנו והתגבשה מגמה להחיות בארץ-ישראל את דפוסי החיים שנהגו בגולה.

חובה על נאמני תו"ע להחזיר עטרה ליושנה ולהדריך את הציבור לקראת חיי תו"ע במשמעותם המקורית.

הדיון על דרכי העבודה של התנועה נפתח בדו"ח מפי די"ר יחזקאל כהן, יו"ר המזכירות הארצית. הדו"ח כלל סקירה על הסברה בע"פ (חוגי בית, ערבי דיון, סמינרים), הסברה בכתב (עלון תו"ע, חוברות בשאלות יסוד ביהדות), פעילות פוליטית ומצב כספי.

בדיון השתתפו החברים: הרב יצחק רובין, הרב יונתן צ'יפמן, מנחם בן ישר, די"ר אברהם נוראל, אברהם שטיין, צביה פלורסהיים, יואב איתן, פרופ' אריה וינרב, ישעיהו ביק, יוסף אליחי ומרדכי חיות. הישיבה נוהלה על-ידי אברהם שטיין.

מוסדות התנועה

הכינוס קיבל את ההחלטות הבאות הקובעות את מבנה מוסדות התנועה ואת דרכי פעולתם:

א. הכינוס הארצי

1. הכינוס הארצי הוא הגוף העליון של התנועה.
2. הכינוס יתכנס לפחות פעם אחת בשנה העברית.
3. זימון הכינוס הוא בסמכותה של המזכירות הארצית.
4. ההצבעות תהיינה גלויות פרט למקרים בהם 20% מהחברים המשתתפים ידרשו הצבעה חשאית.

ב. המועצה הארצית

1. המועצה הארצית היא הגוף העליון של התנועה בין כינוס ארצי לכינוס ארצי.
2. מספר חבריה לא יעלה על 51.
3. המועצה תיבחר על-ידי הכינוס הארצי אחת לשנתיים.
4. המועצה תבחר בישיבתה הראשונה יו"ר.
5. היו"ר יהיה חבר המזכירות הארצית.
6. המועצה רשאית לצרף אליה חברים בין כינוס ארצי לכינוס ארצי ובלבד שמספר חבריה לא יעלה על 51.
7. יו"ר המועצה יזמן את המועצה לישיבות והוא יקבע את סדר היום בתיאום עם יו"ר המזכירות הארצית.
8. ההצבעות תהיינה גלויות, פרט למקרים בהם 25% מהחברים המשתתפים ידרשו הצבעה חשאית.

ג. המזכירות הארצית

1. המזכירות הארצית תיבחר על-ידי המועצה הארצית מבין חברי המועצה.
2. מספר חברי המזכירות לא יעלה על 15.
3. המזכירות תיבחר אחת לשנתיים.
4. יו"ר המזכירות ייבחר על-ידי חברי המזכירות מבין חבריה בישיבתה הראשונה.
5. המזכירות תבצע את החלטות הכינוס הארצי והמועצה הארצית ותנהל את כל ענייני התנועה.

הכינוס אישר את הרכב המועצה הארצית כדלהלן:
חנה אורבך, אהרון לופז, הרב שמואל דוד, די"ר אברהם לסלוי,
אברהם הלוי, אליעזר פינצ'ובר, הרב יצחק רובין, צבי זוהר,
יעקב הררי, די"ר מיכאל טובין, יפה קלנר, פרופ' אריה וינרב,
עמנואל בן-נאה, די"ר שלמה שאר-ישוב (שלזינגר), די"ר אברהם שפיר,
חנה ספראי, אברהם שטיין, די"ר יחזקאל כהן, די"ר אביעזר ויס,
משה מוזס, די"ר זאב ספראי, די"ר אברהם נוראל, הרב יואל קוטנר,
הרב יונתן צ'יפמן, די"ר משה ורד, הלל סומר, די"ר אברהם גרינבוים,
מרדכי אגמון, פרופ' אלכס צפריד, שלמה רוזנר, די"ר יוסף פלסהאור,
יואב איתן, די"ר ניצה דרויאן.

תקלות בדואר

אחוז מסויים מדברי הדואר שאנחנו שולחים אינם מגיעים לתעודתם.
חברים שלא קיבלו את "עלון תו"ע" מס' 1 ומס' 2 ואת החוברת
"היחס ללימודי חול ביהדות" מתבקשים להודיע על כך.

חבר/חברה! הודיעו על שינוי כתובתו
ההילולה סביב בקורו של הרבי מסטמר

ההילולה סביב בקורו של הרבי מסטמר - האויב היהודי הגדול ביותר של
הציונות הציוניים ומדינת ישראל - מעידה על בלבול רעיוני, העדר זקיפות
קומה ציונית ורדיפה אחרי שעשועים.

האיש, הרואה במדינת ישראל עמלק ומתחבר עם הגרועים שבאויבינו,
צריך היה להתקבל בהפגנות מחאה או בהתעלמות מוחלטת. פגישתם של בכירי
הרופאים ב"הדסה" ירושלים אתו היא חרפה והתרפסות בפני מי שניהלו מאבק
מרושע נגד רופאי ישראל. לא שמענו על מגעים דומים עם רבנים ציוניים:
הרבנים הראשיים, ראשי ישיבות הסדר, רבני ערים וכדומה.

על צורת המחאה נגד האורתוריה ה"משיח"

על פי עקרונות הדמוקרטיה זכאים אנשי "מרכז הרב" להפגין נגד
השמעת האורתוריה ה"משיח" של הנדל, על פי אמונתם - סבורים הם -
חייבים היו בכך. אבל למה בסגנון חרדי-אגודאי? יש ויכוח, גם בציבור
הדתי-לאומי, אם אכן הארוע המוסיקלי היה בגדר "פגיעה בעלת משמעות
מסיונרית ביהדות". אך, דומה, שאין ויכוח על הזכות להפגין ועל החובה
לעשות זאת בדרכי נועם. את המעשים, שגבלו באלימות, בחוך האולם, צריך
היה להחליף בהסברה שקטה ועניינית מחוץ לאולם ומעל דפי העתונות.